

**Stichting Critical Mass
Jaarverslag 2019**

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. ACCOUNTANTSRAPPORT	
1.1 Opdracht	2
2. BESTUURSVERSLAG	
2.1 Bestuursverslag	4
3. JAARREKENING	
3.1 Balans per 31 december 2019	15
3.2 Winst-en-verliesrekening over 2019	17
3.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	18
3.4 Toelichting op de balans per 31 december 2019	20
3.5 Toelichting op de winst-en-verliesrekening over 2019	24
4. OVERIGE GEGEVENS	
4.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	27

1. ACCOUNTANTSRAPPORT

Aan het bestuur van
Stichting Critical Mass

Geacht bestuur,

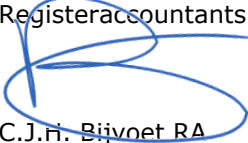
1.1 OPDRACHT

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2019 van Stichting Critical Mass, waarin begrepen de balans met tellingen van € 190.902 en de winst-en-verliesrekening sluitende met een verlies na belastingen van € 4.168 gecontroleerd.

De controleverklaring is opgenomen onder het hoofdstuk overige gegevens.

Amsterdam, 13 mei 2020

Londen & Van Holland
Registeraccountants en Belastingadviseurs

C.J.H. Bijvoet RA

2. BESTUURSVERSLAG

Jaarverslag Critical Mass
2019

Stichting Critical Mass
Lange Jufferstraat 52
3512 EE Utrecht
030-2714956
www.criticalmass.nl
info@criticalmass.nl

Doelstelling

Stichting Critical Mass is opgericht in 2005 en heeft statutair tot doel:

'De nieuwsgierigheid van mensen naar zichzelf en naar anderen te stimuleren.'

Nieuwsgierigheid betekent voor ons een open blik naar onszelf en anderen, proberen te begrijpen hoe sociale processen werken en welke rol we daar zelf in spelen.

De stichting beoogt dat doel te verwezenlijken door:

- Het vergroten van het inzicht in de sociale processen die leiden tot samenhang en conflictdynamiek;
- Het organiseren van activiteiten, met name maar niet uitsluitend voor jongeren en professionals die met jongeren werken, gericht op bewustwording, kennisoverdracht en het aanleren van vaardigheden voor conflicthantering;
- Het gebruiken van innovatieve werkvormen en methodieken;
- Het versterken van verbindingen tussen en binnen groepen mensen.

Kortgezegd ontwikkelt Critical Mass interactieve tentoonstellingen, films en games die ogen openen en mensen laten reflecteren op hun eigen houding en gedrag. Zo krijgen we gesprekken op gang en activeren we mensen om zich in te zetten voor een inclusieve samenleving.

Organisatie

Team

Het team van Critical Mass bestond in 2019 uit:

Directeur	Karen Retera
Senior Projectleider WIO/Angstfabriek	Hiske Arts
Projectleider WIO	Luc Lauwers
Projectmedewerker WIO	Michael Ghebreab
Projectleider Onderwijs	Anouck Wolf
Projectmedewerker Onderwijs	Roos Scholten
Projectassistent Onderwijs	Sharon Chamman (01-02-2019 t/m 30-04-2019)
Zakelijk medewerker	Anouk van Geffen
Communicatiemedewerker	Chanu Autar

Critical Mass hanteert een divers en inclusief aanname- en personeelsbeleid en investeert actief in het bereiken van andere doelgroepen met onze vacature uitingen.

Na veel personele wisselingen vorig jaar hebben we dit jaar kunnen werken met een aangevuld en stabiel team. Vanaf 2019 werken we met een projectleidersteam bestaande uit 3 projectleiders. Dit team fungeert als de inhoudelijke kern van de organisatie en is samen verantwoordelijk voor de inhoudelijke invulling en kwaliteitsborging van onze projecten. Door het aannemen van een communicatiemedewerker en twee projectmedewerkers is er geïnvesteerd in meer functiedifferentiatie en ondersteuning binnen het team.

In 2019 boden we binnen onze stichting plek aan 6 stagiaires op de projecten *VRIEND&VIJAND*, *Verhaal van een Vluchteling* en *de Angstfabriek*. Stagiairs ontvangen een stage- en reiskostenvergoeding.

Daarnaast was er een groep van ongeveer 35 freelance trainers, (trainings-)acteurs en gespreksleiders voor ons werkzaam op de projecten *Angstfabriek*, *VRIEND&VIJAND in de klas*, *Verhaal van een Vluchteling* en *Met Andere Ogen*. En werken we nauw samen met o.a. ervaren freelance vormgevers, game- en website ontwikkelaars en programmamakers.

Bestuur

Critical Mass heeft als stichting een bestuur dat eindverantwoordelijk is voor alle activiteiten van de stichting.

Het bestuur van Critical Mass komt jaarlijks minstens 5 maal samen en bestond in 2019 uit:

Voorzitter: Rianne Brouwers (Directeur Filmtheater 't Hoogt)
Penningmeester: Arjen Pais (Freelance Financial Controller)
Secretaris: Samora Bergtop (o.a. Artistiek leider Well Made Productions)
Lid: Aldith Hunkar (o.a. journalist, trainer, moderator)

We heten Aldith Hunkar van harte welkom als nieuw bestuurslid bij Critical Mass.

De dagelijkse leiding van Critical Mass is overgedragen aan de directie van de stichting. De taakverdeling tussen directie en bestuur is vastgelegd middels een directie- en bestuursreglement.

De bestuursleden werken op vrijwillige basis en ontvangen uitsluitend een vergoeding voor gemaakte onkosten.

Overzicht activiteiten 2019

Critical Mass ontwikkelt zowel projecten in eigen beheer, als projecten in opdracht van andere organisaties die gericht bewustzijn willen creëren op moeilijk bespreekbare thema's, binnen de eigen organisatie, bij een specifieke doelgroep of de gehele maatschappij.

De projecten die we in eigen beheer ontwikkelen komen voort uit een noodzaak die wij zien in de samenleving in combinatie met de overtuiging dat Critical Mass door haar ervaringsgerichte aanpak een bijdrage kan leveren aan bewustwording en vergroting van handelingsperspectief.

De Angstfabriek

Stel dat er één plek zou zijn waar al onze angsten worden gemaakt. Hoe zou zo'n plek eruitzien? Hoe worden alarmerende krantenkoppen, rampscenario's en suggestieve nieuwsberichten geproduceerd? Hoe worden ze professioneel getest, uitgerold en geoptimaliseerd? En wie profiteert hiervan? Het afgelopen jaar heeft voor Critical Mass in het teken gestaan van *de Angstfabriek*, een theateraal gedachte-experiment dat bezoekers confronteert met hoe we gegijzeld worden door maatschappelijke angst en wie hiervan de grootste slachtoffers zijn, maar ook hoe we hier weerstand tegen kunnen bieden en onszelf kunnen wapenen tegen angst.

Critical Mass stelde zichzelf met dit project zowel een individueel als een maatschappelijk doel. Op individueel niveau wilden we bezoekers onze angstcultuur in de ogen laten kijken en ze leren om angstcommunicatie te herkennen. Op maatschappelijk niveau wilden we met *de Angstfabriek* een gesprek aanwakkeren over de maatregelen die we in naam van onze veiligheid nemen, zo wilden we met *de Angstfabriek* bijdragen aan kritisch burgerschap, vreedzaam samenleven en het in stand houden van democratische waarden.

In *de Angstfabriek* namen we het publiek mee aan de hand van drie dramaturgische lijnen:

1. Een belangrijke vraag in de fabriek was de vraag wat "echt" en wat "nep" is. We gebruikten de metafoer van een fabriek voor het proces van angstproductie. Deze vorm versterkte de inhoud van de ervaring. Bezoekers die de fabriek verlieten, vroegen zich af of het in de realiteit ook zo werkt. Hoewel de fabriek uiteraard fictief was, waren alle voorbeelden die in de fabriek

werden getoond en gebruikt levensecht. De producten die op de lopende band stonden in de veiligheidsruimte, zijn op dit moment in ontwikkeling, of worden al ingezet. De fragmenten waar je mee kon werken in de mediaruimte, waren ook in grote meerderheid echt. Tot slot waren de verhalen in de lockers afkomstig van echte mensen. Hierdoor maakte *de Angstfabriek* bezoekers bewust van het feit dat onze maatschappelijke angsten een wezenlijke impact hebben op de levens van mensen, alsmede op onze burgerrechten en privacy.

2. Een tweede dramaturgische lijn was de vraag of mensen in opstand komen tegen het 'systeem', of meegaan met de angstproductie. Binnen de ervaring was het mogelijk, en werd het op sommige momenten zelfs actief aangewakkerd, om de fabriek en haar processen van angstproductie en -communicatie tegen te werken. Bezoekers konden dit bijvoorbeeld doen door geen angstbericht maar een feitelijk bericht te maken, of niet de vier producten te kiezen waarvan de directeur graag wilde dat deze gekozen werden. De uiterste consequentie was dat ze door de directeur de fabriek uit werden gegooid. Bij bezoekers wakkerde dit vragen aan: wat is mijn eigen verantwoordelijkheid, en wat kan (of moet) ik zelf doen om niet mee te werken aan angst?
3. De derde dramaturgische lijn was de verwarring over het nut van angst. Is angst nou goed, wanneer houdt het ons scherp en wanneer overheersen de schaduwzijdes? De bezoekers werden heen en weer geslingerd tussen het narratief van de directeur en het narratief van de klokkenluider, en zagen voor beide argumenten de voor- en nadelen. Door bovendien alle angsten door elkaar heen te gebruiken, en bijvoorbeeld klimaatverandering tegenover de angst voor vluchtelingen en migranten te zetten, werkte *de Angstfabriek* ontregelend, en ontdekten bezoekers de nuance.

Naast de theatrale ervaring in de fabriek is er een randprogramma ontwikkeld bestaande uit o.a. verschillende events per stad en een 10-delige podcast serie genaamd *de Angststudio*, waarin gasten in gesprek gingen met journalist Mounir Samuels over de verschillende facetten van angst in de maatschappij.

De Angstfabriek is in april 2019 in première gegaan in Utrecht en heeft vervolgens Eindhoven en Den Haag aangedaan, waar zij op 1 februari 2020, na een enorm succesvolle periode, haar deuren weer sloot. Gedurende deze periode hebben we 7.469 individuele bezoekers mogen ontvangen en hebben 3.175 leerlingen (127 klassen) in klassenverband en 380 professionals in groepsverband *de Angstfabriek* bezocht.

Naast de vaste medewerkers van Critical Mass bestond het creatieve team van *de Angstfabriek* onder andere uit: Escape room developers Tristan Hupe-Guimarães en Pim Schachtschabel van Sherlocked, theatermakers Davy Pieters en Nastaran Razawi Khorasani van het Kobe collectief spelregisseur Gary Blufpand en decorbouwer Ronald Sponselee. Per stad werd dit team aangevuld met een poule van enthousiaste acteurs.

De Angstfabriek is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van Adessium Foundation, VSBfonds, Fonds 21, Fonds Democratie en Media, BankGiro Loterij Fonds, Fonds1818, K.F. Heinfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Fentener van Vlissingen Fonds, Cultuurfonds Eindhoven, Gemeente Den Haag, Gemeente Utrecht,

VRIEND&VIJAND in de klas

VRIEND&VIJAND in de klas bestaat uit vier games, vijftien opdrachten en een onderzoek naar sociale veiligheid op school. Binnen alle video's, games en opdrachten staat de stem van leerlingen centraal; zij bepalen hoe de school verder werkt aan thema's als buitensluiting, ingrijpen, (cyber)pesten en discriminatie en komen tot gezamenlijke afspraken over hoe met elkaar om te gaan.

Met *VRIEND&VIJAND in de klas* gaan we in op de volgende thema's:

- Alleen (buitensluiting)
- Kleineren (pesten, homofobie)
- Gedoe (racisme, discriminatie, conflicthantering)
- Cyberpesten

Deze onderdelen zijn verdeeld over zes op zichzelf staande lessen, die op elkaar aansluiten en elkaar versterken. Voor alle lessen geldt dat zij een combinatie zijn van (digitale) video's en keuzes enerzijds en (fysieke) opdrachten en gesprekken in de klas anderzijds, zowel plenair als in groepjes en duo's. Elke les heeft een andere thematiek en een andere benadering van actiebereidheid, handelingsbekwaamheid en preventie.

Naast de vier bestaande thema's hebben we in 2019 twee nieuwe games ontwikkeld voor LAKS en Dyname op de thema's van "kansenongelijkheid" en "ontwikkeling van eigen talenten". Deze twee nieuwe games zijn toegevoegd aan het portfolio van *VRIEND&VIJAND in de klas*.

De dilemmagames blijken ideale gesprekstarters met betrekking tot de verschillende onderwerpen. De games zijn echter niet alleen geschikt voor het gesprek tussen leerlingen en docenten. We merken dat de games ook het gesprek tussen docenten onderling, tussen docenten en schoolleiding en tussen OR leden, ouders en docenten op gang brengt.

Op de in 2019 ontwikkelde website wordt er een helder beeld geschetst van de inhoud, mogelijkheden en opbrengsten van het doen van het project voor zowel school, docent als leerling. Met deze nieuwe website kunnen we alle losse onderdelen van het project belichten en zo maatwerk leveren voor de school of andere geïnteresseerden. www.vriendenvijandindeklas.nl

In 2019 hebben 21 scholen deelgenomen aan *VRIEND&VIJAND in de klas* en hebben we 4.865 leerlingen en 206 docenten getraind. Tijdens een actie in het kader van de Week tegen Pesten hebben bijna 32.000 leerlingen en 750 docenten de game "Mikpunt" gespeeld. Voor 2020 staat de eerste grote school reeds geboekt.

VRIEND&VIJAND in de klas is het afgelopen jaar ondersteund met een bijdrage van Talud.

Verhaal van een vluchteling

De komst van vluchtelingen naar Nederland maakt veel los in de samenleving en ook bij jongeren. Op school zien docenten discussies over vluchtelingen soms uit de hand lopen en vinden docenten het vaak moeilijk om hier op een goede manier mee om te gaan.

Verhaal van een vluchteling is een project van PAX en Critical Mass voor het voortgezet onderwijs en mbo. Met dit project ondersteunen we docenten in het omgaan met wij-zij-denken in de klas en laten we leerlingen ervaren wat het betekent om voor geweld te moeten vluchten. Welke moeilijke keuzes mensen in een oorlog moeten maken. En hoe verschillend – en toch ook vergelijkbaar – de verhalen van verschillende vluchtelingen zijn.

Het project is onderverdeeld in twee trajecten. Een leerlingentraject dat bestaat uit het spelen van een serious game, een nabesprekingsles en een bezoek van een vluchteling in de klas. En een docententraject dat bestaat uit een training wij-zij denken en een terugkomdag. Tijdens deze training worden er verschillende door Critical Mass ontwikkelde interactieve werkvormen ingezet en wordt er geoefend met een trainingsacteur. Binnen *Verhaal van een vluchteling* is Critical Mass verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoer van de docententraining en de ontwikkeling van de interactieve games.

Het afgelopen jaar is de docententraining op zowel inhoud als programma verder aangescherpt zodat deze nog beter aansluit bij de verschillende doelgroepen. Er wordt meer getraind met de trainingsacteur, een werkvorm die zeer gewaardeerd wordt door de deelnemers, en de door Critical Mass ontwikkelde interactieve filmpjes "de schuldvraag" en "kakafonie in de klas" zijn toegevoegd aan het programma.

Door de grote vraag naar de training vanuit lerarenopleidingen onderzoeken we de mogelijkheden om de training in te bedden in het curriculum van de hogescholen. Met de Hogeschool Arnhem Nijmegen zijn we in schooljaar 2019/2020 gestart met de eerste *Verhaal van een vluchteling* train-de-trainer module. Opleiders van vier faculteiten (Nederlands, Frans, Aardrijkskunde en Geschiedenis) leiden we in twee schooljaren op om zelf de training te gaan geven aan hun studenten. Deze opzet wordt bij succes uitgerold op andere faculteiten.

We zien het afgelopen jaar een duidelijke groei in het aantal aanmeldingen voor *Verhaal van een Vluchteling*. En ook de impact dat het project heeft op zowel leerlingen als docenten wordt steeds beter zichtbaar. Het Kennisplatform Integratie & Samenleving onderzocht de werkzame mechanismen van onze interventie. Zij concluderen dat het project bijdraagt aan empathie, verplaatsen in de ander en het vergroten van begrip.

In 2019 bereikte we met de serious game van *Verhaal van een Vluchteling* 7.175 leerlingen in klassenverband. Daarnaast is de game ook nog door 5.036 geïnteresseerden gespeeld via de gratis toegankelijke link op de website van *Verhaal van een Vluchteling*.

Met de docententraining bereikte we in 2019 een totaal van 680 docenten tijdens 36 trainingen.

Verhaal van een Vluchteling is een samenwerking met vredesorganisatie PAX en wordt mede mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij.

Met Andere Ogen

Terwijl maatschappelijke debatten verder verharder, wordt het steeds moeilijker om je in de ander te verplaatsen. Dit heeft grote gevolgen voor hoe mensen met elkaar omgaan. Zowel online als offline. In het kader van 21 maart, de Dag tegen Racisme en Discriminatie heeft Critical Mass in samenwerking met de OBA en Stichting Vreedzaam het project *Met Andere Ogen* ontwikkeld. *Met Andere Ogen* brengt mensen met elkaar in contact, faciliteert ontmoetingen en laat mensen op interactieve manier kennismaken met elkaar en elkaars perspectief.

Door middel van *virtual reality* stappen bezoekers in het leven van andere Amsterdammers. Ze verplaatsen zich in de leefwereld van stadsgenoten die ze (nog) niet zo goed kennen, of misschien wel nooit mee in aanraking komen. Deze persoon kan een andere huidskleur of culturele achtergrond hebben, maar ook een andere seksuele voorkeur, leeftijd of religie. Ze luisteren naar hun persoonlijke verhalen en worden geconfronteerd met hun dagelijkse dilemma's. Zo maken deelnemers kennis met nieuwe geluiden, inzichten en perspectieven.

Vervolgens gaan de bezoekers onder leiding van een gespreksleider met elkaar in gesprek over vaak stilgezwegen en polariserende onderwerpen. Op die manier borgen de gesprekken de eerder opgedane inzichten en faciliteert het wederzijds begrip en herkenning.

De VR-installatie *Met Andere Ogen* heeft vanaf november 2018 succesvol langs verschillende OBA filialen in Amsterdam gereisd. Tijdens een afsluitend evenement op 20 maart 2019 in OBA Centraal, zijn de bevindingen van dit project en de uitkomsten van de gesprekken gedeeld.

Na 21 maart 2019 wordt *Met Andere Ogen* ingezet als gespreksstarter bij verschillende opdrachtgevers als Amnesty International, ROC van Amsterdam, Sociaal Cultureel Planbureau, Nederlands Filmfonds, COC Nederland, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Unicef, ASKO scholen.

Met Andere Ogen was een samenwerking met Stichting Vreedzaam en de OBA. Het project werd mede mogelijk gemaakt door bijdragen van de Gemeente Amsterdam, Amsterdams Fonds voor de Kunst, het vfonds en Fundatie van den Santheuvel, Sobbe.

[Uit de klas \(www.uitdeklas.nl\)](http://www.uitdeklas.nl)

Moelijke thema's als vooroordelen, racisme en discriminatie spelen een rol in onze samenleving, en dus ook in de klas. Gesprekken over deze thema's zijn voor iedere leerling, klas, docent én school van belang. Tegelijkertijd is het bespreekbaar maken van thema's als vooroordelen, racisme of discriminatie vaak lastig. Het raakt aan de identiteit van mensen en is daarmee kwetsbaar. Voor leerlingen, maar ook voor docenten. Veel docenten geven aan handelingsverlegen te zijn over hoe ze deze onderwerpen goed moeten bespreken. Twee op de vijf docenten geeft aan behoefte te hebben aan extra scholing om discriminerende uitingen van leerlingen bespreekbaar te maken.

Uitdeklas.nl is een door Critical Mass in 2015 ontwikkelde webportal voor docenten met games, films en interactieve werkvormen over vooroordelen, discriminatie en racisme. Het gratis materiaal is deels door Critical Mass ontwikkeld, maar we bieden ook materiaal van andere maatschappelijke organisaties aan. Hiermee ondersteunen we docenten om deze soms moeilijke gesprekken met leerlingen aan te gaan.

Uit de klas.nl is een webportal dat regelmatig aangevuld wordt met nieuwe werkvormen. *Uitdeklas.nl* heeft op dit moment 1.898 actieve gebruikers. Zij hebben opgeteld 5.541 keer een werkvorm gedownload.

[Hokjestest](#)

Een diverse organisatie vraagt om een inclusieve beleidscultuur, waarin mensen elkaar de ruimte geven om zichzelf te zijn. Het vraagt om samenwerken, ondanks of misschien wel dankzij alle verschillen, zonder dat dit wordt belemmerd door vooroordelen en hokjes denken. Daarnaast roept het vragen op als: wanneer ben je als organisatie 'geslaagd' in divers zijn? En: wanneer ben je als bedrijf nou écht inclusief? Om dit te kunnen onderzoeken, maar vooral om deze vragen bespreekbaar te maken, zijn creatieve tools en oplossingen nodig die medewerkers aan het denken zetten, en collega's bewust maken van hun eigen aannames, houding en gedrag. Om organisaties te ondersteunen in het bespreekbaar maken van diversiteit en het in kaart brengen van de huidige situatie hebben we een Hokjestest op maat ontwikkeld.

De *Hokjestest* confronteert deelnemers op een speelse en verrassende manier met hun eigen (onbewuste) vooroordelen, stereotyperingen en de behoefte om mensen in hokjes te stoppen op

basis van uiterlijk. Door middel van eenvoudige, onschuldige maar doeltreffende vragen, worden platte categorisaties op basis van uiterlijk en automatische aannames blootgelegd.

De Hokjestest levert op meerdere manieren impact:

1. De tool levert belangrijke data op waarmee organisaties inzicht krijgen in hoe werknemers de diversiteit en inclusie binnen hun organisatie ervaren.
2. De tool dient als een laagdrempelige gespreksstarter. *De Hokjestest* is een toegankelijke vorm om stil te staan bij je eigen stereotypen. Het opent de discussie over of iedereen binnen de organisatie gelijke kansen heeft, ongeacht het hokje waarin hij of zij zich bevindt.
3. Door middel van deze tool kunnen organisaties communiceren over hun diversiteitsbeleid. In tekst en beeld kunnen organisaties uitleggen wat hun visie en doelstellingen zijn, en wat de consequenties zijn van dit beleid zijn voor de praktijk.

Dit product willen we de komende jaren verder uit gaan zetten onder bedrijven. De eerste *Hokjestest op maat* is in 2018 met veel succes gelanceerd. De tool is 1.315 keer doorlopen door medewerkers van Alliander. 303 mensen hebben de vrijwillige vragenlijst na afloop van de test volledig ingevuld. Nog eens 98 medewerkers hebben hun eigen profiel aangemaakt door een eigen foto te uploaden en vragen over zichzelf te beantwoorden. In 2019 is de tool 1181 keer doorlopen door medewerkers van de Rabobank. 282 mensen hebben de vrijwillige vragenlijst ingevuld en ook hier zijn er 98 profielen aangemaakt. Daarnaast is *de Hokjestest* ingezet tijdens een groot evenement van de Rabobank in het kader van Diversity Day.

Overige projecten in 2019

Etty Hillesum

Voor het Etty Hillesum Centrum ontwikkelde we twee lessen over identiteit en sociale ongelijkheid. Voor het Primair Onderwijs ontwikkelden we een les waarbij aan de hand van een levensgroot Ganzenbord spel en verhalen van leeftijdsgenootjes, verschillende facetten van het thema identiteit aan bod komen.

De les voor het Voortgezet Onderwijs bestond uit een multimediale dilemmagame over sociale ongelijkheid en de verschillende vormen daarvan, zoals seksisme, homofobie en racisme. Aan de hand van levensechte situaties worden de leerlingen aangezet om na te denken over hun eigen rol binnen deze situaties.

LAKS

Critical Mass ontwikkelde voor LAKS een interactieve, online dilemmagame over allerlei aspecten die samenhangen met kansenongelijkheid, zoals (onder)advisering, schooluitjes en bijles. LAKS zet deze game in tijdens scholierencongressen, waar ze aan de hand van de keuzes die de scholieren tijdens het spelen van de game maken, na afloop met hen in gesprek gaan.

Dynamo - Youngsterdam

Critical Mass ontwikkelde voor Dynamo Amsterdam een interactieve, online dilemmagame die jongeren aan het denken zet over gebeurtenissen en sociale processen in hun dagelijks leven – thuis, op school en op straat. Ze worden zich bewust van hun eigen rol en ontdekken dat ze hun eigen talenten in kunnen zetten om iets voor anderen te doen.

Muren hebben oren

Critical Mass ontwikkelde voor De Muren hebben Oren nieuw, educatief materiaal voor hun interactieve startles over thema's als oorlog, slavernij, arbeidsmigratie en vluchtelingen. Tijdens deze les gaan

leerlingen aan de hand van foto's en afbeeldingen van historische én hedendaagse gebeurtenissen lijnen van het verleden naar het heden trekken, en vice versa.

Adviestraject Kamp Vught

Critical Mass adviseerde Nationaal Monument Kamp Vught bij de ontwikkeling van de laatste expositieruimte in het vernieuwde museum: een ruimte waarin bezoekers van alle leeftijden kunnen reflecteren op dat wat zij net hebben ervaren, waarbij zij verbindingen leggen met dilemma's en vraagstukken binnen de hedendaagse Nederlandse samenleving, van diversiteit en inclusie tot morele moed en hulpbereidheid.

ADV Limburg

Voor antidiscriminatie voorziening Limburg (ADV Limburg) hebben we een interactieve VR-beleving ontwikkeld over racisme en discriminatie, waarbij deelnemers kennismaken met het perspectief van de dader, het slachtoffer en omstanders. Deelnemers aan de installatie worden zo aangezet om na te denken over de vragen: Kom ik in verzet, of niet? Hoe belangrijk vind ik vrijheid en voor wie?

Vooruitblik 2020

Na een intensief en succesvol 2019 kijken we met gemengde gevoelens vooruit naar het jaar 2020. Een jaar waarin we afscheid nemen van *de Angstfabriek* en vol enthousiasme starten aan de ontwikkeling van de tentoonstelling *Kind onder Vuur* voor Nationaal Monument Kamp Vught en een nieuw onderwijsproject genaamd *Code Mbo*. Met *Code Mbo* willen we met studenten en docenten van het mboRijnland en het ROC van Amsterdam dit jaar vijf gespreksstarters ontwerpen, waarbij verschillende aspecten van samenleven aan bod komen. Bijvoorbeeld: hoe ga je om met botsende waarden? Wat heb je nodig om diversiteit te vieren? En met welke maatschappelijke inzichten en kunde stap jij zo zelfverzekerd mogelijk de wereld in?

Begin 2020 zijn we gestart met een gebruikersonderzoek waarin studenten ons aan de hand van zelfgemaakte collages uitleg hebben gegeven over hoe thema's als 'talentontwikkeling', 'diversiteit' en 'multi-perspectiviteit' spelen in hun leven. In een veertigtal interviews zijn we vervolgens nog verder in de belevingswereld van studenten en docenten gedoken. Studenten vertelden ons inspirerende verhalen over hoe belangrijk vertrouwen geven en krijgen is, hoe ze hun rol in de samenleving zien en wat hun visie is op het krijgen van gelijke kansen.

Na de zomer willen we samen met studenten en docenten starten met het ontwikkelen en ontwerpen van de installaties en werkvormen die een plek gaan krijgen binnen het lesprogramma *Code Mbo*.

In belang van de continuïteit van de organisatie is het belangrijk dat er altijd minimaal één groot eigen project draait. Hiermee garanderen we onze zichtbaarheid richting de doelgroep maar ook richting het werkveld en de fondsen. Dat betekent dat er ten tijde van uitvoer van de bestaande projecten, tegelijkertijd geïnvesteerd wordt in conceptontwikkeling, financiering en ontwikkeling van een nieuw project. Het financieringstraject voor *Code Mbo* is nog in volle gang, dit zet de continuïteit van de organisatie enigszins onder druk en vraagt om veel inzet, geduld en een lange adem van het team.

Daarnaast richten we ons qua werk in opdracht op een brede scope van mogelijke opdrachtgevers en afnemers. We richten ons op alle partijen die gericht bewustzijn willen creëren op moeilijk bespreekbare thema's, binnen de eigen organisatie, bij een specifieke doelgroep of de gehele maatschappij. Hier vallen het onderwijs en de cultureel of maatschappelijke organisaties onder, maar ook bijvoorbeeld het bedrijfsleven.

Financiën

Stichting Critical Mass is afhankelijk van projectsubsidies en werk in opdracht. Ondanks dat dit al een ruim aantal jaren goed gaat, is dat ook nog steeds een instabiele basis. We investeren daarom in het ontwikkelen van langlopende eigen projecten, in het uitbreiden van ons netwerk van opdrachtgevers, en ook in het verbreden van onze financieringsmix. Om de continuïteit van de organisatie en haar team te kunnen waarborgen en het talent wat we binnen Critical Mass ontwikkelen ook in huis te houden, is het van belang meer structurele vormen van financiering te vinden. Iets waar we ons de komende jaren op zullen richten met als doel het nog verder professionaliseren van onze organisatie.

We sluiten 2019 af met een negatief resultaat van - €4.168. Dit tekort wordt opgevangen door de algemene reserve. Deze reserve bedraagt aan het einde van 2019 nog € 53.334,-

Aangezien wij het belangrijk vinden een (bescheiden) eigen vermogen te hebben, streven we naar een vermogen van minimaal tien procent van onze totale omzet. Dat is op basis van de verwachte omzet in 2020 van ongeveer € 600.000,- nu net niet voldoende aanwezig. We streven ernaar om de algemene reserve aan het einde van het jaar aan te hebben kunnen vullen.

We danken hierbij al onze samenwerkingspartners, opdrachtgevers en de ons ondersteunende fondsen en gemeenten voor de projecten *VRIEND&VIJAND*, *Verhaal van een Vluchteling*, *Met Andere Ogen*, *Uit de klas én de Angstfabriek*. Dankzij hun steun kunnen we dit soort belangrijke projecten blijven ontwikkelen en uitvoeren.

Opgesteld door Karen Retera
12 maart 2020

3. JAARREKENING

3.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2019

(na voorstel verdeling exploitatiesaldo)

ACTIVA

		31-12-2019		31-12-2018	
		€	€	€	€
Vaste activa					
Materiële vaste activa	1				
Machines en installaties		493		636	
Andere vaste bedrijfsmiddelen		1.418		2.109	
			1.911		2.745
Vlottende activa					
Vorderingen	2		33.183		107.273
Liquide middelen	3		155.808		320.961
			190.902		430.979

PASSIVA

		<u>31-12-2019</u>		<u>31-12-2018</u>	
		€	€	€	€
Stichtingskapitaal	4		53.334		57.500
Kortlopende schulden					
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	5	12.556		7.770	
Schulden ter zake van belastingen en premies sociale verzekeringen	6	22.248		9.745	
Overige schulden en overlopende passiva	7	102.764		355.964	
			<u>137.568</u>	<u>373.479</u>	
			<u>190.902</u>	<u>430.979</u>	

3.2 WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2019

		2019	2018
		€	€
Baten	8	848.158	545.195
Lasten uit hoofde van personeelsbelo- ningen	9	326.076	295.637
Afschrijvingen op immateriële, materiële vaste activa en vastgoed- beleggingen	10	(3.866)	568
Overige stichtingslasten	11	530.117	259.495
Totaal van som der kosten		852.327	555.700
Totaal van bedrijfsresultaat		(4.169)	(10.505)
Financiële baten en lasten		1	3
Totaal van resultaat na belastingen		(4.168)	(10.502)

3.3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

INFORMATIE OVER DE RECHTSPERSOON

Vestigingsadres en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Critical Mass is feitelijk en statutair gevestigd op Lange Jufferstraat 52, 3512 EE te Utrecht en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 30204713.

ALGEMENE TOELICHTING

De belangrijkste activiteiten van de rechtspersoon

De stichting stelt zich ten doel de nieuwsgierigheid van mensen naar zichzelf en anderen te stimuleren. De stichting beoogt dit doel te verwezenlijken door:

- Het vergroten van het inzicht in de sociale processen die leiden tot samenhang en conflictdynamiek.
- Het organiseren van activiteiten, met name maar niet uitsluitend voor jongeren en professionals die met jongeren werken, gericht op bewustwording, kennisoverdracht en het aanleren van vaardigheden van conflicthantering.

Informatieverschaffing over schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting Critical Mass zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR VERSLAGGEVING

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

De jaarrekening is opgesteld in Euro's. Toelichtingen op posten in de balans en de staat van baten en lasten zijn in de jaarrekening genummerd. De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met Richtlijn C1 (Kleine Organisaties Zonder Winststreven) van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor jaarverslaggeving.

De waardering van activa en passiva geschiedt, zover niet anders vermeld, tegen nominale waarde.

GRONDSLAGEN

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf

maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Som der kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Hierbij wordt rekening gehouden met de beperkingen die van toepassing zijn ten aanzien van bedrijfsgebouwen, beleggingsvastgoed, andere materiële vaste activa en geactiveerde goodwill. Over terreinen wordt niet afgeschreven.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en verliezen bij verkoop van materiële vaste activa worden onder de post afschrijvingen opgenomen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

3.4 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

ACTIVA

VASTE ACTIVA

1 Materiële vaste activa

	Bedrijfsge- bouwen en - terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Totaal
	€	€	€	€
<u>Stand per 1 januari 2019</u>				
Verkrijgings- of vervaardigings- prijs	46.895	43.174	30.340	120.409
Cumulatieve afschrijvingen	(46.895)	(42.538)	(28.231)	(117.664)
Boekwaarde per 1 januari 2019	-	636	2.109	2.745
Mutaties				
Afschrijvingen	-	(143)	(691)	(834)
Desinvesteringen	(28.137)	(24.866)	(10.198)	(63.201)
Afschrijvingen op desinveste- ringen	28.137	24.866	10.198	63.201
Saldo mutaties	-	(143)	(691)	(834)
<u>Stand per 31 december 2019</u>				
Verkrijgings- of vervaardigings- prijs	18.758	18.308	20.143	57.209
Cumulatieve afschrijvingen	(18.758)	(17.815)	(18.725)	(55.298)
Boekwaarde per 31 december 2019	-	493	1.418	1.911
Afschrijvingspercentages	33,3%	33,3%	33,3%	

VLOTTENDE ACTIVA

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
2 Vorderingen		
Vorderingen op handelsdebiteuren	24.241	32.510
Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	3.568
Overige vorderingen	3.692	10.445
Subsidies en bijdragen	5.250	60.750
	33.183	107.273
	33.183	107.273
	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Overige vorderingen		
Vooruit betaalde huur	3.691	5.240
Borg	-	2.695
Nog te ontvangen bedragen	1	2.510
	3.692	10.445
	3.692	10.445
	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Subsidies en bijdragen		
Nog te ontvangen subsidie gemeente	5.250	60.750
	5.250	60.750
	5.250	60.750
	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
3 Liquide middelen		
Overlopende kruisposten	-	20
ASN Bank	4.655	4.652
Triodos bank	151.153	316.289
	155.808	320.961
	155.808	320.961

Opmerking over beperkte vrije beschikbaarheid liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking aan de stichting.

PASSIVA

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
4 Stichtingskapitaal		
Gestort en opgevraagd aandelenkapitaal	53.334	68.002
Resultaat boekjaar	-	(10.502)
	53.334	57.500
	53.334	57.500

KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
5 Schulden aan leveranciers en handelskredieten		
Crediteuren	12.556	7.770
	12.556	7.770
	12.556	7.770

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
6 Schulden ter zake van belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	13.922	-
Loonheffing	8.326	9.745
	22.248	9.745
	22.248	9.745

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
7 Overige schulden en overlopende passiva		
Nettolonen	-	1.150
Vooruitontvangen subsidie	43.074	313.775
Vooruit gefactureerde bedragen	31.720	12.550
Reservering vakantiegeld	12.835	10.455
Nog te betalen bedragen	15.135	18.034
	102.764	355.964
	102.764	355.964

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Als gevolg van de uitbraak van het coronavirus wereldwijd, inclusief Nederland, zijn door de Nederlandse overheid ingrijpende maatregelen genomen om het virus onder controle te krijgen. De gevolgen van deze maatregelen zijn voor de onderneming op dit moment niet te overzien. De coronacrisis en de door de Nederlandse overheid genomen maatregelen kunnen in het boekjaar 2020 invloed hebben op de ontwikkeling van de baten, het resultaat en de financiële positie van de onderneming. Desondanks wordt niet verwacht dat sprake zal zijn van een materiële invloed op het eigen vermogen van de onderneming per jaarultimo.

Resultaatverwerking

Het bestuur van de stichting stelt voor om het nadelig saldo over 2019 ad € 4.168 te onttrekken aan de vrij besteedbare reserves. Vooruitlopend op de vaststelling door het bestuur is dit voorstel reeds in de jaarrekening verwerkt.

3.5 TOELICHTING OP DE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2019

	2019	2018
	€	€

8 BATEN

Giften en donaties	100	2.900
Werk in opdracht	274.786	192.195
Subsidie baten	573.272	349.761
Overige baten	-	339
	848.158	545.195
	848.158	545.195
	2019	2018
	€	€

9 LASTEN UIT HOOFDE VAN PERSONEELSBELONINGEN

Lonen	277.194	252.023
Sociale lasten en pensioenlasten	48.882	43.614
	326.076	295.637
	326.076	295.637
	2019	2018
	€	€

Lonen

Lonen en salarissen	272.190	257.157
Mutatie reservering vakantiegeld	5.004	2.577
Uitkering ziekengeldverzekering	-	(7.711)
	277.194	252.023
	277.194	252.023
	2019	2018
	€	€

**10 AFSCHRIJVINGEN OP IMMATERIËLE, MATERIËLE VASTE ACTIVA EN VASTGOEDBELEG-
 GINGEN**

Afschrijvingen materiële vaste activa	(3.866)	568
	(3.866)	568

	2019 €	2018 €
Afschrijvingen materiële vaste activa		
Afschrijving meubilair en inrichting	143	455
Andere vaste bedrijfsmiddelen	691	638
	834	1.093
Boekwinst inventaris	(4.700)	(525)
	(3.866)	568
	2019 €	2018 €
11 OVERIGE STICHTINGSLASTEN		
Overige personeelsbeloningen	50.893	41.553
Huisvestingskosten	18.093	16.612
Exploitatiekosten	409.646	157.610
Kantoorkosten	9.776	5.896
Algemene kosten	41.709	37.824
	530.117	259.495

Utrecht, 13 mei 2020

R.J. Brouwers

Voorzitter

A.B.M. Hunkar
Bestuurder

A. Pais

Penningmeester

S.S.R. Bergtop

Bestuurder

4. OVERIGE GEGEVENS

4.1 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Critical Mass

A. Verklaring over de jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Critical Mass te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Critical Mass per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de winst-en-verliesrekening over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Critical Mass zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van aangelegenheden

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel gebeurtenissen na balansdatum in de toelichting op pagina 13 van de jaarrekening, waarin de ontwikkelingen in 2020 met betrekking tot het Coronavirus uiteen is gezet. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 13 mei 2020

Londen & Van Holland
Registeraccountants en Belastingadviseurs

C.J.H. Bijvoet RA